

Poročilo o delu predstavnic ZDUS v Svetu Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije za leto 2022

Svet Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju svet) je imel v letu 2022 7 rednih sej in 2 korespondenčni seji.

V poročilu bova na kratko omenili samo bistvene teme, s katerimi smo se soočali v preteklem letu, za katere smo upokojenci še posebej zainteresirani.

uskladitev pokojnin

Na podlagi novele zakona ZPIZ-2, sprejete zaradi odprave zaostankov pri usklajevanju pokojnin in drugih prejemkov, uveljavljenih do 31. decembra 2010, in pokojnin ter drugih prejemkov, uveljavljenih v letu 2011, je svet zavoda sprejel sklep o dodatni uskladitvi pokojnin in drugih prejemkov in sicer so se prejemki, priznani do vključno 31. decembra 2010, uskladili v višini 3,5 odstotka, dodatna uskladitvi pokojnin in drugih prejemkov, priznanih v letu 2011, se je izvršila v višini 1,7 odstotka. Dodatno se je uskladitev pokojnin in drugi prejemkov, priznanih od 1. januarja 2012 dalje, izvršila v višini 1 odstotka, vse od 1. januarja 2022.

Na februarški seji je svet obravnaval redno uskladitev pokojnin in drugih prejemkov, ki so se od 1.1.2022 uskladili za 4,4 odstotke.

Na seji v mesecu juniju sva predstavnici ZDUS-a svetu za podali predlog za pričetek postopka izredne uskladitve pokojnin. Na podlagi razpoložljivih podatkov glede rasti cen, glede rasti plač in višine inflacije v letu 2022 je bilo evidentno, da se je gmotni položaj upokojencev bistveno poslabšal. Hkrati je bilo podano stališče, da so podani pogoji za izredno uskladitev pokojnin po 8. točki 430. člena zakona ZPIZ-2. Glede na navedeno je bil podan predlog sklepa, da Svet zavoda predlaga izredno uskladitev pokojnin po 8. točki 430. člena zakona ZPIZ-2 in sicer v višini, ugotovljeni na podlagi ustreznih izračunov glede izpolnjevanja pogojev za izredno uskladitev pokojnin, ki jih opravijo strokovne službe Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije in da se predlog za izredno uskladitev pokojnin v ugotovljeni višini posreduje v soglasje Vladi Republike Slovenije. Predlog je bil ponovno obravnavan na seji v mesecu septembru, ko so strokovne službe ZPIZ predstavile podlage za izračune višine izredne uskladitve. V zvezi s tem želiva pojasniti, da se redna uskladitev

pokojnin opravi na podlagi določil 105. in 106. člena zakona ZPIZ-2, glede izredne uskladitve pokojnin pa je v 8. odstavku 430. člena ZPIZ-2 določeno, da se izredna uskladitev pokojnin opravi na način iz prvega in drugega odstavka 106. člena tega zakona. Navedeno pomeni, da se ob izpolnjenih pogojih odstotek izredne uskladitve izračuna na enak način in na podlagi istih podatkov, kot odstotek redne uskladitve pokojnin (ne pa na podlagi trenutnih letošnjih podatkov o inflaciji, cenah in plačah), ki je v letošnjem letu znašala 4,4 odstotka. V razpravi je predlog za izredno uskladitev pokojnin podprla tudi predstavnica sindikata upokojenecv, žal pa našega predloga niso podprli predstavniki ostalih interesnih skupin in poudarili, da se pokojnine ne morejo dvakrat usklajevati na podlagi istih podatkov. Glede na navedeno je v zvezi s predlogom za izredno uskladitev svet sprejel naslednji sklep: Svet zavoda sprejme sklep, s katerim poziva Vlado RS k izvedbi letošnje izredne uskladitve pokojnin odstotkovno v okviru razpoložljivih javnofinančnih sredstev, pri čemer se naj upošteva manjkajoči 1 % uskladitve pri upokojenih do vključno leta 2011.

Letno poročilo o poslovanju ZPIZ v letu 2021

Vsako leto Svet ZPIZ razpravlja o letnem poročilu, ki na eni strani prikazuje dejavnost vseh področij (reševanje zahtevkov, matična evidenca, nakazovanje pokojnin, delo pravosodnih organov v zvezi z delom ZPIZ in IKT ter kadrovska problematika). Kar zadeva poslovanje zavoda lahko ocenjujemo, da je kljub epidemičnim razmeram leto potekalo zadovoljivo. Leto 2021 je minilo v znamenju več sprememb ZPIZ-2 in nadaljnega učinkovitega odziva na epidemijo nalezljive bolezni SARS-CoV-2 (covid-19). Letno poročilo 2021 kaže, da so bili zastavljeni cilji v veliki meri uspešno uresničeni ali celo preseženi in večina nalog doseženih. Ključni problem, na katerega smo že večkrat opozorili, pa je kadrovska podhranjenost strokovne službe, zato si tudi Svet zavoda že dlje časa prizadeva za kadrovsko okrepitev zavoda. Ta problematika je bila ponovno izpostavljena ob obravnavi programa dela zavoda za leto 2023, kjer je bil podan predlog povečanja števila zaposlenih iz dosedanjih 804 na 820 zaposlenih. Žal Vlada RS nima primernega posluha za to problematiko zavoda, ki se odraža v velikem številu nadur in posledično večanju bolniške odsotnosti. Naši naporji se bodo zato nadaljevali tudi v prihodnje. Prav zaradi težje kadrovske situacije in številnih novel ZPIZ-2, ne le v letu 2021, marveč tudi v letu 2022, te zakonske spremembe povzročajo strokovnim službam dodatno delo, zato se tudi roki, ki so si jih zastavili za reševanje zahtevkov, ne uresničujejo v zastavljenih ciljih. V

zvezi s tem predlagava, da tudi ZDUS podpre prizadevanja sveta in zavoda za njegovo kadrovske okrepitev.

Finančni načrt zavoda za leto 2022

Predlog finančnega načrta je svet zavoda obravnaval na seji v mesecu decembru 2021. Skupni prihodki in odhodki zavoda naj bi v letu 2022 znašali nekaj manj kot 6.480 milijonov evrov. Pri tem je bilo izpostavljeno, da bo delež prihodkov od prispevkov v vseh prihodkih znašal 79,3 odstotka. Transferni prihodki so bili načrtovani v višini 1.317 milijonov evrov, delež dodatne obveznosti naj bi znašal 918 milijonov evrov. Drugi prihodki so bili načrtovani v višini okrog 27 milijonov evrov, od tega dividende Zavarovalnice Triglav v višini 20 milijonov evrov. Pri odhodkih je več kot 99 odstotkov vseh odhodkov namenjenih izplačilu pravic oziroma plačilu zdravstvenega prispevka od pokojnin in nadomestil iz invalidskega zavarovanja. Največji delež predstavljajo odhodki za pokojnine v višini 84,5 odstotka oziroma 5.477 milijonov evrov. Drugi največji delež odhodkov, 7,5 odstotka oziroma 487 milijonov evrov, predstavlja plačilo zdravstvenega prispevka ZZZS. Finančni načrt za leto 2022 je bil pripravljen v skladu s predpisi in usklajen z obema ministrstvom. Po potrditvi s strani sveta zavoda, pa je bil posredovan v soglasje Vladi Republike Slovenije. V obravnavi je bila zopet izpostavljena problematika usklajevanja invalidnin za telesno okvaro. Svet zavoda je zato, poleg sklepa, da se potrdi finančni načrt za leto 2022, sprejel tudi sklep, s katerim predlaga, da se invalidnine za telesno okvaro usklajujejo na enak način kot dodatek za pomoč in postrežbo.

Gmotni položaj upokojencev

Pri obravnavi letnega poročila dajemo predstavniki upokojencev še posebno pozornost tistemu delu, ki zadeva gmotni položaj upokojencev. Tako stalno opozarjamo, da se ta prepočasi izboljšuje, kljub temu, da smo uspeli z nekaj izrednimi uskladitvami. V mesecu septembru je bila svetu posredovana tudi raziskava o socialno-ekonomskem položaju upokojencev, delovnih invalidov in starejšega prebivalstva v Sloveniji, ki jo je na podlagi sklepa sveta zavoda izdelal Inštitut za ekonomske raziskave. Osnova raziskave so bili podatki raziskovanja Življenjski pogoji iz leta 2020 (EU-SILC). Primerjava z ostalimi državami EU je pokazala, da je stopnja tveganja revščine v Sloveniji precej nižja kot v večini ostalih državah članicah. Po drugi strani pa je stopnja tveganja

dohodkovne revščine za starejše osebe v Sloveniji višja od povprečja EU, kar še zlasti velja za starejše ženske. V Sloveniji so starejši bolj izpostavljeni materialni prikrajšanosti kot v povprečju vse osebe, kar je ravno obratno od povprečne situacije v EU. Stopnja materialne prikrajšanosti je bila v letu 2020 za osebe, ki so bile stare 65 let ali več, približno na ravni EU povprečja, stopnja tveganja dohodkovne revščine je presegala povprečje EU, medtem ko sta bila stopnja preobremenjenosti s stanovanjskimi stroški in stopnja resne materialne prikrajšanosti za to starostno skupino pod povprečjem EU. Še zlasti je bil izpostavljen slab položaj delovnih invalidov in invalidskih upokojencev, zato sva predstavnici ZDUS ponovno zahtevali da se takoj pristopi k reševanju problematike invalidskega zavarovanja in da bo analiza končno spodbudila politike v RS k reševanju problematike položaja delovnih invalidov in invalidskih upokojencev ter določenih skupin (samski upokojenci, vdove, ipd.) katerih položaj je že sedaj zelo težak. Raziskava bo v pomoč pri reformi ZPIZ-3 in je bila posredovana Vladi RS, Državnemu zboru RS in Državnemu svetu RS.

Poročilo FURS o vplačevanju prispevkov za ZPIZ

Naša ocena je bila pozitivna, saj je bilo iz gradiva razvidno, da je bil največji izplen pri vplačevanju prispevkov dosežen prav za področje pokojninske blagajne. Podana je bila ocena, da si FURS zelo prizadeva z ukrepi, da bi zavezanci prispevkov svoje obveznosti pravočasno in pošteno izpolnjevali. Res pa je, da še vedno nismo povsem zadovoljni z veljavno zakonodajo, zlasti s tisto, ki zadeva stečaje in prisilno poravnano, kjer je izkupiček za javno-finančne blagajne v najmanjši meri dosežen. Ponovno je bilo opozorjeno, da naj se zakonodaja prilagodi razmeram, saj gre za izjemno kompleksen sistem, ki v realizaciji povzroča težave, neusklajenost znotraj sistema pa povzroča dodatne preglavice.

Kapitalski sklad

Kot vsako leto smo obravnavali tudi kapitalski sklad in njegovo poslovanje. Iz poročila je razvidno, da je bilo v primerjavi z drugimi javnimi finančnimi skladi njegovo poslovanje kar zadovoljivo. Posebej pa je bilo opozorjeno na tisti del njegovega poslovanja, ki zadeva t.i. beneficirani delovni staž (poklicno zavarovanje), kjer je na podlagi številnih zakonskih sprememb vendar dosežen določen premik v smeri učinkovitejšega poslovanja.

Konstituiranje sveta ZPIZ

V mesecu februarju je bila konstitutivna seja, na kateri so bili verificirani članski mandati članov Sveta ZPIZ za novo mandatno obdobje. V sestavi sveta je prišlo do večjih sprememb zlasti pri predstavnikih delodajalskih združenj in predstavnikih Vlade RS. Tudi v tem mandatu sva ostali isti predstavnici v svetu ZPIZ in sicer Anka Tominšek in Silva Koželj. Predstavnikom upokojskih organizacij je v tem mandatu pripadla tudi funkcija namestnika predsednika sveta, na katero je bila izvoljena Silva Koželj.

Sredstva za rekreativno, kulturno in športno dejavnost upokojsencev

Na seji v mesecu aprilu sva predstavnici ZDUS navzoče spomnili, da se je v okviru sveta zavoda v preteklosti razdeljevalo sredstva za rekreativno, kulturno in športno dejavnost upokojsencev. Zadnje leto je javni razpis izvedlo MDDSZ, saj zavod zaradi odločitve Računskega sodišča to ni smel več izvajati (odsotnost pravne podlage). Ker se je pravna podlaga z novelo zakona ZPIZ-2M uredila, je MDDSZ nalogo za javni razpis preložilo na zavod. Zavod zaradi pomanjkanja pravne podlage, teh sredstev v finančnem načrtu za leto 2022 ni predvidel, zato je bilo potrebno ta sredstva vključiti v rebalans finančnega načrta zavoda. Rebalans je bil sprejet v mesecu oktobru in je bil na isti seji tudi sprejet sklep za objavo javnega razpisa. Sklep o razdelitvi sredstev na podlagi javnega razpisa je bil nato sprejet na korespondenčni seji v mesecu novembru, kar je omogočilo, da so bila sredstva izplačana še v letu 2022.

Invalidnine

Na podlagi dolgoletnih prizadevanj in pobud članov sveta, je bila sprejeta pravna podlaga za uskladitev invalidnin. Svet zavoda je obravnaval in sprejel predlog Sklepa o uskladitvi in zneskih invalidnin za telesno okvaro od 1. marca 2022 dalje. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ZPIZ-2M, ki je začel veljati 19. marca 2022, je namreč uredil redno usklajevanje invalidnin. Po novem se invalidnine za telesno okvaro od 1. januarja 2022 dalje usklajujejo v skladu z zakonom, ki ureja usklajevanje transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji. Odstotek uskladitve invalidnin po Sklepu o usklajenih višinah transferjev, ki so določeni v nominalnih zneskih ter o odstotku uskladitve drugih transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji je znašal 4,9 odstotka.

Zavod Vzajemnost

Poročilo o poslovanju Zavoda Vzajemnost v letu 2021 je predstavila Jožica Dorniž, direktorica in glavna urednica Zavoda Vzajemnost. Poslovno leto je zavod zaključil s pozitivnim finančnim rezultatom, kljub težkim razmeram za tiskane medije. Lani je zavod izdal 11 števil, uspeli so pridobiti 1702 nova naročnika, žal pa z njimi vseeno ni uspel nadomestiti številnih odpovedi naročnin (vzroka odpovedi sta bili predvsem bolezen in smrt). Člani sveta smo pohvalili dobro poslovanje Zavoda Vzajemnost in se direktorici Jožici Dorniž zahvalili za uspešno delo v letu 2021 in ji obenem zaželeli veliko uspeha pri delu tudi v letu 2022.

Svet zavoda je na seji v mesecu februarju tudi podal soglasje, da se mag. Jožice Dorniž, dosedanja direktorica in glavna urednica Zavoda Vzajemnost, na razpisano delovno mesto direktorice, imenuje tudi za naslednji štiri letni mandat.

Ker je članom sveta Zavoda Vzajemnost v mesecu februarju potekel mandat, je Svet Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije kot predstavnik Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije v Svet Zavoda Vzajemnost za naslednji štiri letni mandat imenoval Dušana Bavca, Anko Tominšek in Jožeta Kuhlja.

Spremembe ZPIZ-2

Na posameznih obravnavah smo ponovno kritično ocenili dejstvo, da se vlaga toliko zakonskih predlogov za spremembe in dopolnitve ZPIZ-2. Menili smo, da tak pristop ni sprejemljiv in primeren in da ruši temelje sistema. Zato smo večkrat opozorili, da se moramo lotiti reforme sistema na temelju t.i. Bele knjige, ki je bila sprejeta pred leti. Bolj ko bomo odlašali z reformo, slabši bodo rezultati, še zlasti pa ne bo možno sprejeti zadovoljivega prehodnega obdobja in s tem preprečiti ponovni pritisk na zgodnjo upokožitev.

Invalidke komisije in izvedenci

Invalidske komisije so izvedenski organi zavoda, ki v postopkih za uveljavljanje pravic iz PIZ ter v pritožbenih postopkih podajajo izvedenska mnenja o invalidnosti, telesni okvari, potrebi po stalni pomoči in postrežbi drugega, delovne zmožnosti za uveljavljanje pravice do vdovske oziroma družinske pokojnine, ustreznosti drugega dela, prišteti dobi na podlagi osebnih okoliščin

za tuje nosilce zavarovanj. Dajejo tudi izvedenska mnenja za uveljavitev pravic po drugih predpisih. Zaradi spremembe zakonodaje pri uveljavljanju pravice do invalidnine v letu 2021 (ZPIZ-2J, sprejet v juliju, in nov Seznam telesnih okvar v oktobru 2021), je bil v letu 2022 visok porast števila zahtevkov za ocene telesnih okvar, zato je bilo podanih več izvedenskih mnenj (ocena rešenih telesnih okvar v 2021 je bila 3.500, ocena rešenih telesnih okvar v 2022 pa kar 14.000). Še vedno so težave pri pridobivanju novih izvedencev, zlasti tistih, ki bi bili pripravljeni delo izvedenca opravljati v delovnem razmerju na zavodu. Na vsaki seji sveta smo tako obravnavali predloge za imenovanje izvedencev. Člani sveta smo ponovno dali pobudo, da se z namenom racionalizacije dela izvedenskih organov nadaljujejo prizadevanje pri vzpostavitvi enotnega izvedenskega organa na področju zdravstvenega in socialnega varstva v RS

Sprejeti vsi so bili tudi vsi potrebni pravni akti - sklepi, potrebni za izvajanje zavarovanja, kot je na primer določitev najvišje in najnižje pokojnine.

Pripravili: Anka Tominšek in Silva Koželj.

Ljubljana, 18. 1. 2023